Nr. 43. Kraków dnia 22 października 1871 r. Rok II.

PRZEWODNIK EKONOMICZNY

Wychodzi raz na tydzień w Niedzielę. Prenumerata wynosi z przesyłką pocztową rocznie 6 Złr. w. a. półrocznie 3 Złr. w. a. Numer pojedynczy kosztuje 15 centów. BIURO REDAKCYI i ADMINISTRACYI Ulica Grodzka Nr. 104 2 piętro. Listów niefrankowanych nie przyjmuje się.

Pismo poświęcone sprawom

rolnictwa, przemysłu, handlu i ubezpieczeń.

Przedpłatę i ogłoszenia (inseraty) przyjmują: Biuro Redakcyi, księgarnia Józefa Czecha w Krakowie i Bank galicyjski dla Handlu i Przemysłu. Od ogłoszeń (inseratów) płaci się po 5 centów od wiersza drobnego (petit) oprócz 30 cent. opłaty stemplowéj. REKLAMACYE nieopieczętowane wolne od opłaty pocztowéj. Manuskryptów nie zwraca się

Wydawane staraniem Towarzystwa Gospodarczo-rolniczego Krakowskiego, Banku Galicyjskiego dla Handlu i Przemysłu i Towarzystwa Wzajemnych Ubezpieczeń Krakowskiego.

Wystawa powszechna w Wiedniu w 1873 roku.

Dwadzieścia lat minęło, gdy za staraniem i zachętą śp. księcia Alberta urządzono w Londynie pierwszą wystawę powszechną; wyroby i płody austryackie wystawione na niéj zajmowały niepoślednie miejsce. Od tego czasu odbyło się kilka wystaw naprzemian w Paryżu i Londynie, ale wystawa mająca się otworzyć w Wiedniu w dniu 1 maja 1873 będzie pierwszą powszechną nie tylko w Austryi, ale w całéj środkowéj i wschodniéj Europie.

Nieocenione pożytki wypłyną z wystawy téj dla fabrykantów, przemysłowców i rękodzielników wszystkich krajów wchodzących w skład monarchii austro-węgierskiéj. Nie tylko będą oni mogli popisywać się z owocami swéj pracy, ściągnąć na swe wyroby uwagę handlu zagranicznego, brać wzory i naukę z przedmiotów wystawionych przez zagraniczny przemysł—ale nadto mniéj zamożni korzystając z blizkości Wiednia i obniżenia cen jazdy, będą w stanie raz przecie rozpatrzyć się w postępie wszelkiego rodzaju rzemiosł, rękodzieł i fabrykatów, do jakiego doszedł i jaki wciąż udoskonala się na zachodzie Europy. Ludzie zacofani, a obok tego zarozumiali o swéj doskonałości, będą mieli sposobność wytrzeźwienia się z téj zgubnéj zarozumiałości; rękodzielnicy chętni i pragnący wydoskonalenia w swoim zawodzie, znajdą tu wzory, nabiorą gustu, poznajomią się z nowemi wynalazkami i rozprzestrzenią widnokrąg pola przez siebie uprawianego. Jedném słowem nagromadzenie w jednym punkcie tylu i tak rozmaitych przedmiotów, będących owocem pracy umysłu i rąk ludzkich, nie może jak tylko zbawiennie podziałać w ogóle na rozwój i podniesienie się fabryk i przemysłu w całéj monarchii, a szczegółowo rozbudzić chęć do tych gałęzi zajęć i zysków ludzkich w prowincyach, które pod tym względem daleko pozostały w tyle, a do których liczymy przedewszystkiém Galicyę.

Jakkolwiek półtora roku oddziela nas od dnia otwarcia wystawy, poczytujemy jednak za obowiązek wcześnie poznajomić publiczność z jéj programem i zakresem, ażeby mogący i chcący wziąść w niéj udział, mieli dosyć czasu do rozważenia, co mogliby posłać na wystawę i należycie przygotowali się do niéj. Program urzędowy wystawy wiedeńskiéj jest następujący.

1) Pod protekcyą J. C. Ap. Mości odbędzie się w roku 1873 wystawa powszechna w Wiedniu mająca na celu unaocznić obraz spółczesnego przemysłu i w ogóle gospodarstwa narodowego, a zarazem ułatwienie im dalszego postępu. Wystawa pomieszczoną będzie w gmachu umyślnie wystawionym na ten cel w Praterze wiedeńskim; otwartą w dniu 1 maja, a zamkniętą w dniu 31 października 1873 roku.

2) Przedmioty mogące być wystawionemi będą podzielone na 26 grup:

Górnictwo i hutnictwo; rolnictwo i leśnictwo; przemysł chemiczny; artykuły żywności jako produkta przemysłowe; tkaniny i ubiory; wyroby skórzane i sprężnikowe (kauczukowe); wyroby metalowe, drewniane, kamienne, gliniane i szklanne; wyroby galanteryjne; papiernictwo; rytownictwo i rysownictwo do przemysłu zastosowane; machiny; przyrządy do transportowania; narzędzia naukowe; instrumenta muzyczne.

Okazy wojenne. W dziale tym mieścić się będzie broń i uzbrojenie wszelkiego gatunku, oraz przedmioty należące do zaopatrywania armii i pielęgnowania rannych i chorych.

Okazy żeglarskie i marynarskie, obejmujące wszystko co należy do budowy, wyekwipowania i uzbrojenia okrętów, żeglugi morskiéj i rzecznéj, urządzeń portowych, oświetlania wybrzeży morskich, ratowania statków i tonących itp..

Okazy tyczące się budownictwa lądowego i wodnego oraz inżynierstwa. W dziale tym mieścić się będą gotowe lub projektowane budynki kolejowe i drogowe, wodociągi, roboty do osuszenia bagnisk, regulowania rzek, kanalizacyi, plany domów prywatnych i budowli publicznych (teatrów, szpitali, więzień, łazienek, pralni publicznych itd.); daléj przyrządy opałowe, wentylacyjne itp..

Domy miejskie z wewnętrznem urządzeniem.

Domy włościańskie z urządzeniem i sprzętami. W obu tych grupach winno być ze wszystkiemi szczegółami przedstawioném, jak rozmaite ludy zaspokajają swoje potrzeby pod względem mieszkań.

Przemysł domowy rozmaitych ludów. W dziale tym powinny być nagromadzone naczynia, tkaniny, suknie, ozdoby itp., jakie mieszkańcy wyrabiają dla siebie w przemyśle domowym.

Przedmioty przedstawiające znaczenie sztuk pięknych w przemyśle. Grupa ta ma przedstawiać środki,

za pomocą których muzea przemysłowe wpływają na uszlachetnienie smaku i wykształcenie zmysłu artystycznego.

Sztuka kościelna. W oddziale tym mieścić się będzie wszystko co z dziedziny sztuk pięknych używa się do obrzędów religijnych.

Przedmioty dawnéj sztuki i rękodzieł artystycznych, wystawione przez lubowników i zbieraczy. Zamiarem zarządu wystawy jest tym sposobem uprzystępnić publiczności oglądanie cennych zbiorów prywatnych, zwykle dostępnych małéj tylko ilości zwiedzających, a nadto rękodziełom nowe nasunąć z wzorów tych pomysły.

Przedmioty wychowania i oświaty. Grupa ta obejmować będzie: a) wszystkie narzędzia, utensylia itp. służące do kształcenia, począwszy od szkół elementarnych aż do szkół zawodowych i uniwersytetów; b) wszystko cokolwiek ma styczność z oświatą i dokonaném zostało za pośrednictwem prasy, literatury, stowarzyszeń, bibliotek itp..

3) Przez zestawienie machin, aparatów itp. z rozmaitych epok wystawa ma unaocznić zwiedzającym postęp i udoskonalenie każdego ważniejszego wynalazku, jak: fotografii, telegrafów, machin do szycia itp., a tym sposobem zgromadzić materyały do historyi różnych wynalazków. Nadto ma być przeciwstawiona robota machinowa robocie ręcznéj, ażeby wykazać naocznie o ile machiny przyczyniły się do ułatwienia i oszczędności pracy ludzkiéj.

4) Przez zestawienie przedmiotów w jednym celu ale w rozmaitych epokach wyrobionych (z dołączeniem o ile można cen), oraz modelów i wzorów, okazać rozwój i pomnożenie siły produkcyjnéj w rozmaitych rzemiosłach, zawisłość tychże od zmienności gustu i mody, i wpływ jaki w różnych czasach wywierały na stosunki ekonomiczne. Unaoczni to zwiedzającym dzieje rękodzieł różnych.

5) Dla okazania wpływu nauk na rozwój przemysłu, będą wystawione przedmioty i fabrykaty wyrabiane z odpadków i nieużytków, z dodaniem różnych form przejściowych przez jakie przechodzić muszą. Mianowicie staraniem zarządu będzie okazać ulepszenia i wynalazki dokonane na tém polu od pierwszéj londyńskiéj wystawy w r. 1851.

6) Daléj wystawa zamierzyła dać obraz podnoszenia się cen. Wzory i okazy rozmaitych i najważniejszych wyrobów zostaną zgromadzone i uporządkowane obok siebie w odstępach pięcioletnich, z dodaniem cen.

7) Dla zobrazowania wymiany międzynarodowéj produktów, zarząd będzie się starał unaocznić handel całego świata. W tym celu artykuły handlowe najważniejszych targowisk portowych zostaną wystawione w okazach i próbkach, z wymienieniem przy każdéj: miejsca pochodzenia, wywozu, przywozu i cen. Dołączonemi będą daty statystyczne co do ruchu żeglarskiego i handlowego tychże targowisk.

8) Dla ułatwienia studyowania postępowania i wpływu dotychczasowych wystaw powszechnych, w każdym oddziale wystawy, będą zamieszczone daty statystyczne, co do każdego rodzaju przemysłu. Mianowicie począwszy od pierwszéj londyńskiéj z 1851, będą następnie daty z wystawy paryskiéj 1855, londyńskiéj 1862 i paryskiéj 1867 r.. Daty te ułożone według narodowości i rodzaju przemysłu wystawione będą dla łatwiejszego przejrzenia w porządku tabelarycznym.

Nadto będą podane daty co do pojedynczych wystawców (co jednak pozostawioném będzie do woli wystawcy). Daty te obejmować będą opisanie założenia, wielkość zakładu fabrycznego, jego wzrost, wielkość corocznéj produkcyi itp.. Objaśnienia te ogłoszone drukiem będą znajdować się dla użytku publiczności obok przedmiotów wystawionych.

9) Ażeby zapewnić trwały a korzystny wpływ z wystawy dla ogólnego pożytku, będą przedsiębrane próby z rozmaitemi nowemi wynalazkami i udoskonaleniami na polu przemysłowém i mechaniczném, których wartość sposobem tym będzie mogła być sprawdzoną (jak np. próby co do konserwacyi i fermentacyi win przez ogrzewanie); daléj próby z machinami wszelkiego rodzaju, z zastosowaniem światła elektrycznego, z żeglugą napowietrzną, rozsadzaniem skał, ciągnieniem wagonów na kolejach za pomocą drutu, z lokomotywami ulicznemi, pługami i sikawkami parowemi itp.. W przedmiotach tych będą się odbywać także odczyty objaśniające i rozpisywane międzynarodowe nagrody (np. za wynalezienie najlepszych narzędzi do uprawy buraków.)

10) Na wystawie znajdą pomieszczenie okazy takie, które już z natury swéj zostawać długo na wystawie nie mogą, a stanowić je będą: zwierzęta domowe, drób, zwierzyna, ryby itp. zarówno żywe jak bite; mięso, tłuszcze, produkty gospodarstwa mlecznego, owoce, jarzyny, kwiaty, rośliny szkodliwe polne i leśne. Z zwierzętami pielęgnowanemi będą się odbywać próby. Z wystawą koni zbytkowych będą połączone wyścigi międzynarodowe, nadto rozmaite gry i igrzyska ludowe. Podczas wystaw krótkotrwałych będą zarazem robione praktyczne próby dla objaśnienia różnych kwestyj. Tak np. przy wystawie nabiałów będą odbywać się próby z przerabianiem mleka na ser i masło, a zarazem urządzone lokale do sprzedaży wyrobionych przedmiotów, iżby publiczność o ich dobroci przekonać się mogła.

11) Podczas trwania wystawy odbywać się będą międzynarodowe kongresy i narady dla rozwiązania kwestyj, do których albo wystawa da powód, albo też wywoła je potrzeba. Zamierza się więc urządzić międzynarodowe kongresy: uczonych, artystów, nauczycieli szkół, lekarzy, posiadaczy muzeów, nauczycieli rysunków, delegatów izb handlowych i przemysłowych, inżynierów i architektów, delegatów banków i towarzystw assekuracyjnych, gospodarzy wiejskich i leśników, górników i hutników itd.. Daléj będą narady w kwestyi własności literackiéj i artystycznéj, uszlachetnienia smaku, szerzenia nauki rysunków, udoskonalenia transportów, otrzymania jak największych posług i działalności od machin; stanienia artykułów życia przez pomnożenie produkcyi, ulepszenia stosunków targowych, reformy kuchen, konserwacyi mięsa itp., w kwestyi żywienia i pierwiastkowego kształcenia dzieci, kształcenia kobiet i ułatwienia im pracy itd..

12) Urządzenie przedmiotów wystawionych będzie się odbywać według rozmaitych krajów z zachowaniem o ile można naturalnego położenia ich względem miejsca wystawy, np. na wschód, zachód itp. tegoż leżących.

13) Względem przedmiotów, które stosownie do artykułu 2go mieścić się mają w oznaczonych grupach, zostawia się do woli wystawcy oznaczyć grupę, w któréj swe okazy pomieścić pragnie.

14) Dla sądzenia przedmiotów wystawionych wybrani zostaną sędziowie międzynarodowi *(jury)*. Każdy z wystawców może objawić życzenie, czy chce aby jego usiłowania były podane zdaniu sędziów. Gdyby tego sobie nie życzył, na przedmiotach przez niego wystawionych, zamieszczonym będzie napis: „Hors Concours."

15) Wyszczególnienia o jakich będą orzekać sędziowie międzynarodowi, zawierają się w następujących punktach:

A) Za dzieła sztuki, nastąpi uznanie przez udzielenie medalu.

B) Za inne przedmioty wystawy następujące udzielać się będą nagrody:

a) Wystawcy, którzy już na poprzednich wystawach występowali, za ulepszenia w swych wyrobach dokonane od tego czasu, będą wynagradzani „medalem za postęp."

b) Wystawca po raz pierwszy występujący na powszechnéj wystawie otrzyma jako uznanie usiłowań dokonanych na polu ekonomicznêm lub technicznêm „medal zasługi."

c) Wszyscy wystawcy, których wyroby odpowiadają wymaganiom gustu, mają oprócz tego prawo do medalu „za dobry smak"; nakoniec

d) Odpowiednio do poprzednich wystaw będą udzielane „wzmianki zaszczytne", „dyplomy uznania" itp.

C) Współpracownicy, którzy wedle przez wystawców uczynionych objaśnień przyczynili się znacznie do udoskonalenia wyrobu, otrzymają medal „za współpracownictwo."

D) Zasługi, jakich dokonały pojedyncze osoby, albo stowarzyszenia na polu oświaty ludowéj, na polu usiłowań ekonomicznych, albo téż przez szczególne starania o postęp duchowy, obyczajowy, naukowy lub materyalny robotnika, będą wynagradzane dyplomami honorowemi.

16) Szczegółowe rozporządzenia co do przeprowadzenia, co do składu sędziów przysięgłych i ich postępowania, co do ułożenia katalogów, sprawozdań itp. orzeknie szczegółowy regulamin.

Zabudowania wystawy będą się mieścić, jak już powiedzieliśmy, w Praterze. Przy ich planowaniu musiano mieć wzgląd na klimat i krótki czas, jaki na ich wystawienie pozostaje. W skutku tego za podstawę wzięto system pawilonowy, który jedynie tak rozległéj budowie może nadać potrzebną rozmaitość i już przez samą powierzchowność ułatwić rozkład wewnętrzny. System ten ułatwi publiczności oryentowanie się bez potrzeby powracania do miejsc już zwiedzanych.

Zabudowanie wystawy, któréj długość 476 sążni wied., szerokość 107 sążni wyniesie, składać się będzie z głównéj galeryi, przebiegającéj gmach od końca do końca, do któréj dotykać się będą galerye poprzeczne. W samym środku galeryi głównéj (tak długiéj jak ulica leopoldsztadzka Jägerzeile), znajdować się będzie rotunda obszerna. Rotunda ta będzie najobszerniejszą w świecie salą bez podpór, o średnicy 53, wysokości 40 sążni wied., zbudowaną z walcowanego żelaza według planu Scotta-Russela. Ilość żelaza potrzebnego na jéj wybudowanie wyniesie 40.000 centnarów wiedeńskich. Szerokość głównéj galeryi będzie miała 13 sążni, każdéj zaś z pobocznych 8 sążni, galerye te będą długie na 40 sążni. Galerye poboczne oddzielone zostaną odstępami szerokiemi na 18 sążni, tworzącemi pewien rodzaj dziedzińców, przeznaczonych do wystawienia przedmiotów, które mogą zostawać pod gołém niebem. Cała powierzchnia przestrzeni pokrytéj dachem wyniesie 103.000 metrów kwadratowych. Na wschód głównéj gwiazdy Prateru, naprzeciwko frontonu głównéj galeryi, wznosić się będzie gmach wystawy sztuk pięknych. Powierzchnia jego ścian będzie miała 7000 metrów kwadr.. Dla zabezpieczenia przedmiotów wystawionych, otaczać go będzie dziedziniec zamknięty; nadto w téj części wystawy wzniesionym będzie osobny pawilon, bezpiecznêm zamknięciem zaopatrzony, dla pomieszczenia muzeów sztuki, nagromadzonych tu przez amatorów. Z zabudowania wystawy sztuk pięknych prowadzić będą kryte galerye do szklannéj wielkiéj cieplarni, połączonéj z mniejszemi, w których zostaną pomieszczone rzadkie rośliny, oraz akwaria. Wystawa machin mieścić się będzie w szopie długiéj na 450 sążni, a na 14 szerokiéj, wybudowanéj wzdłuż nowéj tamy regulującéj Dunaj, sama nawet tama użyta zostanie do wystawienia machin i przyrządów hydraulicznych.

Tegoroczne obrady kongresu ekonomistów niemieckich.

W dniach 28, 29 i 30 sierpnia r. b. odbywały się w Lubece posiedzenia kongresu ekonomistów niemieckich. Obecnych było około 150 członków.

Kwestya rozwoju handlu międzynarodowego była przedmiotem rozpraw pierwszego posiedzenia. Po dłuższéj dyskusyi zgodzono się na wnioski następujące: 1) Cła pograniczne, które przeszkadzają podziałowi pracy międzynarodowéj, winny być zniesione bez względu na podawaną często okoliczność, że to przynosi szkodę istniejącym zakładom przemysłowym. 2) Zaleca się postępowanie drogą ciągłéj redukcyi ceł, przyjętą już za zasadę tegoczesnych układów handlowych. 3) Pożądaną jest jedna nomenklatura i używanie w grupowaniu towarów (w celach oclenia) jednakowego porządku, równie pożądaném jest uproszczenie postępowania przy pobieraniu cła.

Na posiedzeniu dnia następnego roztrząsano kwestyę reformy monetarnéj. Ekonomista Prince-Smith był referentem. Z wywodów jego obszernych o walucie wyjmujemy następujące ciekawe dane: Walutę złotą mają dziś: Anglia, Australia, państwa na Przylądku Dobréj Nadziei, Stany Zjednoczone Ameryki północnéj, Portugalia, Persya, Chili i Brazylia, posiadające razem 93 milionów ludności. Walutą podwójną, tj. srebrną i złotą posługują się państwa: Francya, Belgia, Włochy, Szwajcarya, Grecya, Hiszpania, Peru i niektóre z państw Ameryki środkowéj. Ludność wymienionych państw dochodzi cyfry 130 milionów. Waluta srebrna obowiązuje w Niemczech, Holandyi, Szwecyi, Norwegii, Danii, Meksyku i państwach środkowéj Ameryki, Austryi, Rosyi, Indyach wschodnich i Chinach, posiadających razem 824 milionów ludności. Za walutą srebrną zdaje się wprawdzie przemawiać liczba mieszkańców, wypada jednak (według sprawozdawcy) mieć wzgląd na rolę, którą państwa odgrywają w handlu, a natenczas waluta złota wiele bardzo ma za sobą. Ponieważ (twierdzi daléj referent) stosunki Niemiec z państwami mającemi walutę złotą coraz większy rozmiar przybierają, wypada więc Niemcom przyjąć u siebie walutę złotą. Mowca nie podziela obawy, jakoby srebro w najbliższéj przyszłości stracić miało znaczenie na wartości, bo Azya go ciągle potrzebować będzie, a i Niemcy nie obejdą się bez srebrnéj monety zdawkowéj. Gdyby jednak z powodu zaniechania wybijania monety srebrnéj, cena srebra miała pójść w górę, to Niemcy na tém nic nie stracą, bo natomiast otrzymają złoto. Mowca robi uwagę, że w czasie przejścia od waluty srebrnéj do złotéj baczyć bardzo wypadnie na ilość obiegających pieniędzy papierowych; bo jeżeliby się nie zrobiło miejsca złotéj monecie przez wycofanie z obiegu not na pięć i dziesięć talarów brzmiących, to ona mogłaby się wynieść za granicę.

Monecie przyszłéj, która obowiązywać będzie prawnie we wszelkich tranzakcyach, stawia referent następujące warunki: a) Moneta ma być tego rodzaju, aby ją użyć można za podstawę dla obiegu pieniężnego

w całych Niemczech; b) powinna się dać łatwo obliczać na dzisiejsze pieniądze; c) ułatwić przystąpienie do systemu monetarnego innych państw; d) być podzieloną według systemu dziesiętnego. Dotychczas (twierdzi mowca) nie udało się nam wynaleść monety, któraby odpowiadała wszystkim tym wymaganiom, koniecznie więc trzeba uwolnić przyszłą naszą monetę od warunków, bez których się w końcu obejść można. Dla Niemiec północnych najstosowniejszém zdawałoby się zatrzymać talara; ponieważ on jednak nie przystaje do systemu frankowego, więc lepiéj już będzie obrać dwudziestogroszówkę ($^2/_3$ talara), bo w ten sposób zbliżylibyśmy się do systemu monetarnego Austryi.

Po żywych rozprawach przyjęto następujące wnioski w téj kwestyi: 1) Reforma monetarna w Niemczech jest potrzebą gwałtowną. 2) Obecny stan gospodarczy i położenie finansowe Niemiec ułatwią nieskończenie reformę. 3) Byłoby do życzenia, aby na najbliższéj kadencyi parlamentu przedłożony został wniosek do zaprowadzenia jednego systemu monetarnego dla całych Niemiec. 4) Należy się wstrzymać do czasu wydania ustawy monetarnéj od wszelkiego rodzaju ustaw prowizorycznych, więc przechodowych.

Kwestya bankowa miała być roztrząsaną w trzecim dniu obrad kongresu; z powodu jednak nieprzybycia referentów, kongres wstrzymał się od wszelkich uchwał w tym kierunku, chociaż w kwestyi bankowéj rozprawiano.

Odnośnie do prawa żeglugi na rzekach spławnych, postawiono następujący wniosek: Żegluga handlowa na rzekach doznaje przeszkód z powodu pobudowania mostów dla szos i kolei żelaznych. Wnosi się więc, ażeby uprawnień do żeglugi nad potrzebę konieczną nie ścieśniać i właściciele mostów są obowiązani przedsiębrać na koszt własny tego rodzaju środki, któreby przepływanie po pod mosty uczyniły statkom mniéj uciążliwém. Pobieranie mostowogo od statków, równie pobieranie innych opłat, jako brzegowego itp. ma być zniesione na przyszłość. Wnioskodawca motywując wniosek swój, podnosi równie trudności z jakiemi dziś walczyć musi żegluga na rzekach z powodu nieuregulowanego ich biegu i dostarczył w tym względzie danych statystycznych. Wniosek przyjęty został znaczną większością głosów.

Bardzo ożywioną dyskusyę wywołał wniosek, tyczący się zalecania sądów rozjemczych rzemieślniczych, jako środka jedynego do zażegnania smutnych następstw zmów. Jedni mowcy utrzymywali, że kongres nie powinien zupełnie poruszać tak zwanéj kwestyi robotniczéj, bo w takim razie przyznałby, że układy pomiędzy robotnikami i dostarczycielami zarobków nie bywają zawierane dobrowolnie, i że tu wypada interweniować na korzyść jednéj za stron pokrzywdzonych. Inni znowu bronili zmów. W końcu zgodziło się zgromadzenie na następującą modyfikacyę wniosku: Kongres zaleca sądy rozjemcze rzemieślnicze, jako środki mogące często przeszkodzić zmowom.

W końcu uchwalono w kwestyi fundacyj dobroczynnych następujące wnioski: 1) Zaleca się, aby ustawą orzeczone zostało, że dyspozycye fundatorów mogą na pewny tylko przeciąg lat obowiązywać, i że władza rządowa będzie uprawnioną do użycia majątku fundacyi po upływie tych lat na inne cele. 2) Ustawa ta ma mieć moc obowiązującą wstecz, a więc stosować się do fundacyj dobroczynnych z czasów ubiegłych. (Jedyny sposób, aby nikt dobroczynnych fundacyj nie robił.)

Kolej przenośna.

M. Corbin, właściciel cukrowni w Lizy we Francyi, wpadł na pomysł urządzenia kolei przenośnéj, któréj zastosowanie może przynieść bardzo wielkie korzyści gospodarstwu wiejskiemu. W Ivry, w fabryce Bonnefonda wyrabiają już całe urządzenie do tego potrzebne, które odznacza się bardzo prostą, a stosunkowo do posług, niedrogą konstrukcyą.

Kolej składa się z ruchomych drewnianych podkładów, których każda para powiązana jest drzewianemi poprzecznicami i stanowi ramę. Każda rama ma 5·3 metra, tj. prawie 18·5 stóp długości. Stosowna ilość takich ram jedna za drugą poukładanych, składa kolej ruchomą; przednie końce belek ramy zaopatrzone są trzewikiem blaszanym, w który wkładają się tylne końce belek następującéj ramy, a przez otwory znajdujące się w belce i blasze trzewika przetyka się sworzeń i tym sposobem ramy łączą się w jedną kolej.

Taki sposób wiązania nie wymaga przy układaniu kolei równania gruntu, i da się ona zastosować do wszelkich jego nierówności; w miejscach gdzie grunt jest bardzo falisty używa się ram krótszych. Na górnéj płaszczyźnie belki od strony wewnętrznéj przybite są szyny żelazne, po których toczą się koła wozów.

Rama jedna waży 19—20 kilogramów (34—35 funtów wied.), są więc one łatwe do przenoszenia, układają się łatwo i szybko; w krótkim czasie można na drodze zepsutéj lub na rozmokłym gruncie ułożyć kolej przenośną, że zaś jest ona wązką, bo zaledwie 0·45 metra, tj. około 19 cali wynosi, przeto można ją wszędzie układać; nadto jest także pewna ilość ram łukowatych, co dozwala na robienie zakrętów.

Ażeby kolej nie zużywała się szybko i nie zatłaczała w grunt. należy nie obciążać jéj większym ciężarem jak 100 kilogramów na jeden sążeń bieżący. Dla dopięcia tego celu, pociąg składa się z szeregu małych wózków, z których pierwszy jest czterokołowy, reszta dwukołowe; każdy z nich łączy się z następnym i dźwiga od 50—100 kilogramów ładunku. Wózki mogą brać na siebie ładunek umieszczony w skrzyneczkach, koszach, worach itp. stosownie do potrzeby. Cztery wystające w górę sztabiki, po jednym na każdym boku wózka przymocowane, utrzymują wstawiony kosz lub skrzynkę, które łatwo umieszczają się na wózku i zdejmują z niego; można także boki wózka obłożyć deskami i ładunek sypać wprost na niego.

Tym sposobem otrzymuje się prawdziwą kolej żelazną, kosztującą we Francyi 2·50 franków za metr bieżący; łatwość z jaką koń dobry może ciągnąć po niéj 10.000 kilogramów (około 170 centn. wied.), a robotnik 1.000—1.500 kilogr. (17—25 centn.) szczególnie zaleca ten system. Kolej taką łatwo jest przedłużyć lub skrócić przez dodanie lub ujęcie ram.

System ten da się zastosować do przewożenia produktów rolniczych do punktu zetknięcia się z drogą bitą lub koleją żelazną; dla połączenia z drogą, którą ma się rozwozić nawóz, do przewożenia produktów na folwark z pola, do zwożenia drzewa, do transportu wreszcie na drogach trudnych do przebycia.

Łatwość układania kolei, przenoszenia jéj z miejsca na miejsce, oraz zastosowania do pochyłości gruntu, umożebnia użycie jéj w każdém większém gospodarstwie.

Znane są wszystkim plantatorom buraków trudności zwózki tego produktu z pól, zwłaszcza nizko położonych i podczas dżdżystéj jesieni. Corbin, wynalazca kolei, uskarża się, iż przedtém nieraz zaprzęgał po kilka

par wołów do jednego wozu, którego czasem niepodobna było ruszyć z miejsca; przez to niszczyły się wozy i uprzęż, męczyły zwierzęta. Od czasu zaprowadzenia u siebie rzeczonéj kolei, wszystkie te niedogodności ustały.

Korzyść możności wywożenia nawozu na pole w każdéj porze roku nie jest małą. Nieraz z powodu niedogodnego czasu, zwierzęta pociągowe próżnują, bo niepodobna z wozem w pole dojechać, a ztąd wynikają opóźnienia dla gospodarstwa tak szkodliwe. Kolej także oszczędza potrzeby robienia dróg polnych, marnowania na nie i na rowy gruntu. Przez rowy znajdujące się dla nawodnienia na łąkach z łatwością rama przekłada się, zastępując mostek i rowy nie są wówczas przeszkodą do zwózki. Można ją skręcać na przestrzeni pięciu metrów (3 sążni). Taniość kolei i łatwość naprawiania uszkodzonych ram także niepomiernie zaleca ten system transportu.

Jeżeli zjeżdża się z znaczniejszéj pochyłości, wówczas dla hamowania szybkości wkłada się drążek pomiędzy sprychy ostatniego wózka w pociągu; jeżeli znów za ciężko pod górę, pociąg rozdziela się na kilka części i każdą z nich osobna wyciąga.

Z tego co się powiedziało widzimy, że naładowanie i złodowanie odbywa się bardzo łatwo, że produkt nie może się uszkodzić, a koszta transportu są o wiele tańsze, aniżeli każdego innego przewozu i że całe urządzenie jest nadzwyczaj proste, a użyć się da do najrozmaitszych celów w gospodarstwie. I tak koleją przenośną można przewozić:

Wszystkie produkta rolne, paszę, buraki, owoce, winogrona bądź na folwark, bądź dowozić je do drogi; nadto transportować je do stacyi kolei żelaznéj, lub przystani statków parowych.

Wywozić wszelkiego rodzaju nawozy stałe i płynne, a nawet wodę do skrapiania spiekłych pól i trawników.

Dowozić margiel z kopalni i rozwozić go po polach.

Transportować wyroby przemysłu gospodarskiego jak spirytus, cukier, krochmal, produkty młynarskie, olej itd..

Przewozić cegłę, wapno z pieców do gościńca lub kolei żelaznych.

Ponieważ zatém system ten do przewożenia jest daleko tańszym od wszelkich dotąd w używaniu będących. i wymaga tylko nakładu na sprawienie ram i wózków, które późniéj przez długie lata wysługiwać się mogą, przeto spodziewać się należy, że wynalazek kolei przenośnéj zwróci na siebie uwagę gospodarzy zamożniejszych i niezawodnie z czasem bardzo się rozpowszechni. *(Journal d'agriculture pratique).*

Rozmaite wiadomości.

Wzory statutów towarzystw akcyjnych rolniczych, handlowych i przemysłowych. *Gazeta Lwowska* z d. 14 b. m. ogłasza obwieszczenie namiestnictwa z d. 30 września, zawiadamia, iż minister spraw wewnętrznych przy reskrypcie z d. 10 lipca nadesłał wzory statutów towarzystw akcyjnych rolniczych, handlowych i przemysłowych, z zaleceniem, aby przy układaniu statutów rzeczonych towarzystw trzymano się pomienionych wzorów. Wzory te mogą być przejrzane w biurze pomocniczém namiestnictwa i odpisy z nich sporządzone na koszt stron żądających.

Banki wiedeńskie (donosi *Presse)* w podaniu swém, w którém upraszają rząd o interwencyę u banku narodowego, iżby tenże na podstawie zastawionego złota wypuścił nowe noty, zrobiły zarazem propozycyę ministrowi skarbu, ażeby w razie dalszego odmówienia przez bank narodowy pożyczek na złoto, zechciał upoważnić też banki do wypuszczenia assygnat cyrkulacyjnych procentowych, pokrytych zapasem posiadanego złota. Uprawnienie do tego nadają bankom ich statuty.

Bank narodowy na posiedzeniu z d. 12 b. m. na skutek żądania ministra skarbu względem rozszerzenia § 14, orzekł, że dotychczasowe rozporządzenie nie dozwalające, ażeby zapasy złota wynosiły więcéj jak czwartą część ogólnego zapasu metalowego, jest na dziś zupełnie nieodpowiedniém; że zniesienie tego ograniczenia wcale interesom banku nie zaszkodzi, i że gotów jest przedłożyć stosowne wnioski do zmiany pod tym względem statutów. Oprócz tego dyrekcya banku uwzględniając życzenia izby handlowéj wied. postanowiła, że pożyczki na metale mogą być udzielane w sumie 20.000 złr. (nie jak dotąd 40.000) na termin miesięczny (nie jak dotąd na trzechmiesięczny) zawsze atoli po dotychczasowéj stopie procentowéj 4%. Nakoniec odpowiadając na liczne podania o powiększenie dotacyi w filiach, dyrekcya banku narodowego powiększyła je o 3 miliony złr..

Towarzystwo prolongacyjne utworzyło się na akcye w Wiedniu z kapitałem 2 miliony złr. w celu prolongowania interesów z effektami na giełdzie. Członek stowarzyszenia za złożeniem kaucyi może effekta swoje zastawiać w niém; reszta rozporządzalnych pieniędzy użytą będzie na dawanie zaliczek na zastawy obcym.

Stowarzyszenie wierzycieli w Wiedniu, utworzone w celu zabezpieczenia się od strat przy bankructwach, potrafiło w miesiącach lipcu i sierpniu członków swych o tyle uchronić od strat, że z sumy 165.175 złr. przypadającéj im od zbankrutowanych firm, uratowało 50%. W postępowaniu sądowém znajduje się obecnie 41 firm upadłych, od których członkom stowarzyszenia przypada 247.343 złr.. Do stowarzyszenia po dzień 1go października należało 258 członków.

Bank dyskontowy w Warszawie. Pod tą firmą zawiązało się towarzystwo akcyjne z kapitałem zakładowym 2 miliony rsr. podzielonym na 8.000 akcyj po 250 rubli, który może być powiększonym. Założycielami są: G. Elisiejew, A. M. Warszawski, A. E. Horwitz, Józef, Mieczysław i Leon Epsztajnowie, N. Flatow, L. Goldstand, D. Rosenblum, bank wrocławski i J. Leipziger bankier wrocławski. Rzeczony bank będzie eskontować weksle, udzielać pożyczek i otwierać kredyt, wszakże nie na dłuższy czas jak na 9 miesięcy; inkassować weksle i inne papiery procentowe, robić wypłaty w kraju i za granicą; zakupywać i sprzedawać effekta na rachunek osób trzecich, sprzedawać towary na zlecenie domów handlowych i osób prywatnych; zakupywać i sprzedawać tak na własny jako i na rachunek osób trzecich drogie metale w sztabach i monecie, traty i weksle krajowe i zagraniczne, oraz assygnacye zarządów górniczych na otrzymane złoto; daléj otwierać podpisy na pożyczki publiczne, udziały, obligacye, listy zastawne itd., przyjmować w depozyt za pewną opłatą wszelkie papiery procentowe i wartości; nakoniec przyjmować sumy pieniężne wnoszone na oznaczone termina lub bezterminowo, równie jak na rachunek bieżący, z zastrzeżeniem, ażeby bilety dowodowe na wniesione pieniądze wystawione były na sumy nie mniejsze jak rsr. 100.

Kolej północno-wschodnia węgierska. Część kolei Szerencs-A. Ujhely-Michájly będzie najpóźniéj do 1go listopada r. b. oddaną na użytek publiczny.

Nowe monety złote niemieckie. Bismark przedłożył radzie związkowéj projekt bicia nowéj monety złotéj, a mianowicie po 30, 20 i 15 mark. Pierwszych ma się wybijać $46^1/_2$ z funta złota, a wartość ich wyniesie 10 talarów; drugich $69^3/_4$ z funta złota, a wartość 6 tal. 20 sgr.; nakoniec 15-markowych sztuk idzie 93 na funt, wartość zaś ma wynosić 5 tal. 8 sgr.. Zboczenie od wagi nie może wynosić nad $^2/_{2000}$, od próby menniczéj $2^1/_2$ dwóchtysięcznych. W porównaniu z monetą francuską wartość sztuki 15-markowéj wyniesie 24 fr. 70 c.. Zadziwiającą jest rzeczą, że gdy wszystkie państwa starają się zaprowadzić decymalny system, ale nadto ujednostajnić stopę bicia monet dla ułatwienia wymiany i handlu międzynarodowego, kanclerz niemiecki wznosi nowy chiński mur na tém polu pomiędzy Niemcami, a resztą świata ucywilizowanego.

Koleje węgierskie. W Wiedniu utworzyło się świeżo towarzystwo, na czele którego stoi zakład kredytowy wied., podejmujące się wybudować bez poręczenia rządowego przeszło 100 mil kolei żelaznych w Węgrzech, pod warunkiem, ażeby mu było wolno obrać kierunek nowych linij, oraz wypuszczać obligacye pierwszeństwa po stałym kursie. Podobne offerty nadeszły do rządu i z innych stron.

Komisya kolei niemieckich Generalne zgromadzenie zjednoczonych kolei niemieckich wybrało komisyę do wyrob enia projektu ujednostajnienia klasyfikacyi towarów. Pierwsze jéj posiedzenie odbyło się w dniu 18 b. r. i m. w Pradze czeskiéj. Minister pruski Itzenplitz wydał reskrypt do dyrekcyi kolei niederlandzko-marchijskiéj, w którym nalega usilnie na przyjęcie jak najprostszego systemu taryfy i usunięcie wszystkich szczegółowych i wyjątkowych klas taryfowych.

Stowarzyszenie przemysłu gorzelnianego w Szląsku zawiązało się w Cieszynie. Na zgromadzeniu walném w końcu sierpnia odczytano statuta i wybrano wydział. Z pomiędzy 129 właścicieli gorzelń przystąpiło 97 do stowarzyszenia. Ma ono na celu opiekować się przemysłem gorzelnianym, fabrykantów połączyć z sobą silnym węzłem, nowe ulepszenia i wynalazki obracać na korzyść stowarzyszonych, pośredniczyć w przedstawianiu rządowi reform i ulepszeń potrzebnych itp.; zamyśla także wejść w ścisły związek ze stowarzyszeniami przemysłowemi, w zakres których nie wchodzą sprawy polityczne.

Szał założycielski w Niemczech, pisze *Deutsches Handblatt*, panujący na polu ekonomiczném, przypomina prawie osławione przesilenie jakie miało miejsce w r. 1857. Gdziekolwiek rzucić okiem wszędzie pojawiają się w gazetach nowe projekta i prospekta, łudząc publiczność widokami bajecznych zysków i usiłując wyeksploatować kieszenie kapitalistów, mianowicie też drobniejszych. Różnica jednak zachodzi pomiędzy dzisiejszym stanem rzeczy, a okolicznościami jakie panowały między rokiem 1850 a 1860. Wówczas laska czarodziejska wywołująca z pod ziemi towarzystwa akcyjne, była instrumentem całkiem nowym i mało znanym; stwarzano wówczas w istocie nowe a bardzo zyskowne przedsiębierstwa; dzisiaj zawiązują towarzystwa akcyjne dla prowadzenia i eksploatowania już istniejących zakładów przemysłowych. Podobne postępowanie nie ma zdrowych podstaw. Pominąwszy to, że mnóstwo podobnych przedsiębierstw, jak np. browarów i gorzelni daleko lepiéj prosperuje w ręku jednego posiadacza, potrzeba zważać, że przemiana prywatnego przedsiębierstwa w akcyjne wymaga znakomitego zwiększenia tak zakładowego, jako i obrotowego kapitału, gdyż przedewszystkiém muszą założyciele dla siebie pewną część skonfiskować; daléj że zyski chociażby o wiele znaczniejsze niż przed objęciem przedsiębierstwa przez towarzystwo, nigdy nie dadzą odpowiedniéj dywidendy. Zakładanie nowych towarzystw ubezpieczających i banków mnoży się z każdym dniem; w saméj Saksonii utworzyły się trzy nowe towarzystwa ogniowe, z których jedno akcyjne, a dwa na wzajemności oparte. Nowe towarzystwa budowy kolei żelaznych w ostatnich czasach nie powstały, z powodu, że wielkie towarzystwa istniejących już kolei, w obawie konkurencyi same wynajdują nowe kierunki i budują nowe linie. Towarzystwa te widocznie działają na swą niekorzyść, przyłączając bowiem do dawnych linij, na których wielki ruch panuje, linje poboczne o mniejszym nierównie przewozie osób i towarów, obciążają swe przychody kosztowną administracyą i procentami, jakie opłacać muszą od kolei niepokrywających kosztów eksploatacyi.

Bagatelne procesa. Stroussbergowi wytoczono, pisze *Dz. Poznański*, w ostatnich czasach tyle bagatelnych procesów o zapłacenie kuponów od rumuńskich akcyj kolei żelaznych (codziennie od 30 do 40), że okazała się potrzeba (jak donosi *Gerichts-Zeitung)* ustanowić osobną komisyę bagatelną dla tych procesów. Komisya ta rezerwowa rozpocznie czynności swe już w tych dniach. Jak słychać, zaskarżony tyle razy doktor chce odczekać wyroków z dwóch procesów sumarycznych, a gdyby i te na jego niekorzyść wypadły, wypłaci wszystkie wyskarżone kupony. W prawomocnych wyrokach oskarżony nie dopuścił do egzekucyi, lecz przesłał skarżącym resp. ich adwokatom wyrażone sumy.

Telegraf atlantycki dał świetny dowód swéj użyteczności, albowiem sprawozdanie z obchodu w Anglii uroczystości wiekowéj rocznicy urodzin Walter Scotta, przesłane w siedmiu depeszach do Nowego Jorku, a ztąd rozesłane do wielkich miast północnéj Ameryki, zostało jeszcze tego samego dnia zamieszczoném w 130 dziennikach amerykańskich.

Pism peryodycznych w Warszawie wychodzi obecnie 38, wypada przeto przy ludności 264.000, jedno pismo na 6.960 mieszkańców. Liczba egzemplarzy zamiejscowych czasopism prenumerowanych w Warszawie przez pocztę dochodzi do 3.758 czyli 1 egzemplarz na $70^1/_2$ mieszkańców, z tego 1.611 w języku moskiewskim (rządowych i wojskowych pism 827 egz.), 1485 w języku niemieckim, 441 w języku francuskim, 111 w języku angielskim, 95 w językach zachodnio-słowiańskich (w języku polskim 45 egzemplarzy: *Czas*, *Kraj* i inne 20 egz. dla władz, z reszty 25 egz. 14 przypada na *Przegląd lekarski*, w języku ruskim 18 egz., w języku czeskim 28, w innych słowiańskich językach 4 egz.), wreszcie 13 egzemplarzy pism żydowskich i 2 egz. włoskich.

Bydło stepowe. Rozporządzeniem ministerstwa bawarskiego, przywóz bydła stepowego z Austryi i Węgier do Bawaryi został zabronionym.

Języki ludów indoeuropejskich i ich rozpowszechnienie na kuli ziemskiéj. Z pomiędzy wszystkich języków najbardziéj angielski, niemiecki i hiszpański rozpowszechniają się po świecie. Francuzi nie mają pociągu do emigracyi za ocean, mowa więc ich nie rozszerza się w osadach zamorskich. Według obliczeń używa języka angielskiego 90 milionów ludzi, a mianowicie mówią nim w Wielkiéj Brytanii, Ameryce północnéj, w Bermudach, Jamajce, Balizie, na Przylądku Dobréj Nadziei, w Indyach przed- i zagangesowych, w Australii, Nowéj Zelandyi, Van Diemenie itd.. Przeszło 70 milionów ludzi posługuje się językiem niemieckim, mianowicie w Niemczech właściwych, w niemieckich i zniemczonych prowincyach austryackich, w niektórych miejscowościach Węgier i Siedmiogrodu, w nadbaltyckich guberniach rosyjskich, w Stanach Zjednoczonych, w osadach zamieszkałych przez niemców w Ameryce południowéj i w Australii. Pięćdziesiąt pięć milionów mówi po hiszpańsku, tj. w Hiszpanii, Kubie, San Domingo, Meksyku, w rzeczpospolitych środkowéj i południowéj Ameryki, z wyjątkiem Brazylii. Czterdzieści pięć milionów mówi po francusku: we

Francyi, Belgii, Sabaudyi, w kantonach francuskich Szwajcaryi, w Kanadzie, Kajennie. Po włosku mówi 28 milionów ludzi. Po portugalsku 10 milionów: w Portugalii i Brazylii. Różnych języków słowiańskich używa blisko 90 milionów ludzi zamieszkałych w cesarstwach rosyjskiém, austryackiém, tureckiém i niemieckiém. Ważnym jest faktem, że z postępem wieków zmniejsza się ilość języków. Im lepsze są szkoły i większa oświata, tém bardziéj nikną prowincyonalizmy i język nabiera jednéj formy. Mnóstwo języków używanych przez Indyan północno-amerykańskich, zniknęło z wytępieniem rasy czarnéj przez Anglików. Czcionek łacińskich używa 265 milionów ludzi, a mianowicie: Anglicy, Niemcy, Francuzi, Hiszpanie, Włosi, ludy skandynawskie, Holendry, Węgrzy, Polacy, Czesi i znaczna część Słowian w Austryi zamieszkałych.

Wpływ fioletowego promienia słońca na zwierzęta i rośliny. Generał Pleasanton na posiedzeniu towarzystwa rolnicz. w Filadelfii, przedstawił ważne odkrycie jakiego dokonał po dziesięcioletnich próbach i doświadczeniach. Odkrył bowiem, że fioletowy promień słońca wywiera nadzwyczaj wielki wpływ na wzrost roślin i zwierząt. Działanie jego jest chemiczne, magnetyczne, elektryczne i termiczne. Już w r. 1866 John Rewton odkrył, że promień fioletowy zajmuje największe miejsce w widmie optyczném, a John Herschel zauważył, że największe działanie chemiczne tenże promień wywiera. Opierając się na tych spostrzeżeniach, generał Pleasanton robił mnóstwo prób praktycznych, które bardzo zajmującym skutkiem zostały uwieńczone. Założył on winnicę i na rosnące winorośle puszczał światło fioletowe. Rośliny zaraz po zaflansowaniu zaczęły nadzwyczaj szybko rosnąć, a wzrost ich szybki przez czas dziesięciu lat od zasadzenia bynajmniéj się nie zmienił. W pierwszym roku wzrosły one przeszło na 40 cali, w drugim już były pokryte winogronami, które dały 1.200 funtów zbioru. Nadzwyczaj szybki ten wzrost zadziwił wszystkich zwiedzających winnicę, wiadomo bowiem, że w okolicach winodajnych potrzeba 5—9 lat czasu, zanim winorośle zaczną rodzić. Podobnego wzrostu w 17 miesiącach jeszcze nigdy nie widziano. W trzecim roku zebrano 2.000 funtów, a w następnych siedmiu winnica również obfity plon wydawała. W hodowaniu świń g. Pleasanton równie pomyślne otrzymał wypadki. Zwierzęta pod wpływem fioletowego promienia nierównie szybciéj się rozwijały, aniżeli w zwykłém świetle. Nadzwyczaj ważny rezultat okazał się na cielęciu z rasy Alderney, które uważano za słabe do hodowania. Pod wpływem fioletowego promienia stan zdrowia zwierzęcia widocznie się polepszył, a od tego czasu rozwijanie się jego było zadziwiającém. Podobneż spostrzeżenia zrobiono na drobiu. Wartość tego odkrycia jest bardzo wielką dla rolnictwa, a kto wie czy zastosowanie go do chorowitych dzieci nie przyniesie również pomyślnych skutków. Kąpiele tak zwane „słoneczne“ już zaprowadzono w niektórych szpitalach; niezawodnie wkrótce urządzać będą kąpiele fioletowe, a może w przyszłości budowniczowie okna mieszkań zaopatrywać będą szkłem fioletowym. Po tém odkryciu (powiada Pleasanton) łatwo zrozumieć jaki wpływ na wegetacyę wywiera ciemno błękitna barwa niebios w krajach południowych połączona z wilgocią i ciepłem. Humboldt twierdzi, że nigdzie nie widział tak ciemnego szafiru nieba jak w okolicach podzwrotnikowych i podrównikowych. Nigdzie też wegetacya nie jest tak potężną jak w tamtych stronach. Okolice podbiegunowe mają także niebo ciemnoniebieskie, a wiadomo jak szybko wegetacya tam się rozwija podczas lata. Pomiędzy wpływem błękitnych i fioletowych promieni a działaniem elektryczności zachodzi związek pewien działający nader pomyślnie na wzrost roślin. Idzie tylko o zastosowanie praktyczne téj tajemnicy i spożytkowanie jéj na korzyść rolnictwa.

Knoty do lamp naftowych. Ciemne palenie się lamp naftowych zależeć ma głównie od używania knotów wilgotnych. Bawełna, z której jak wiadomo wyrabiają się knoty, posiada w wysokim stopniu własność przyciągania wilgoci z powietrza, tak iż przybiera $^1/_5$ do $^1/_6$ na wadze. Wilgoć przeszkadza wsysaniu i posuwaniu się w górę oleju, knot zwęgla się szybko i daje kopcący płomień. Aby temu zapobiedz, należy knot przed założeniem wysuszyć na mocno ogrzanéj blasze.

Ziemianina nr. 42 z dnia 14 października zawiera: Zasady angielskiéj hodowli bydła. Gaje brzozowe mięszane. Wyciąg z protokółu piątego posiedzenia zarządu centralnego towarzystwa gosp. z dnia 27 września 1871 r.. Zawiadomienie o odbyć się mającém walném zebraniu towarzystwa rolniczego pleszewsko-odolanowskiego w Ostrowie — i zwykłe rubryki.

Doniesienia rolnicze, przemysłowe i handlowe.

Kraków 21 października.

Targi ostatnie na granicy Kongresówki były słabe, gdyż roboty polne, a mianowicie kopanie ziemniaków, przeszkodziły większym dowozom; też same powody sprawiły, że i targ kleparski był bardzo niewielki, ale za to ceny podskoczyły. Kupcy pruscy zakupywali dużo pszenicy i żyta. Browary poszukiwały jęczmienia i dobrze zań płaciły. Cena ziemniaków znacznie się podniosła, a za tém poszło podrożenie wszelkich artykułów żywności w mieście

Płacono pszenicę złr. 11—12·50; żyto złr. 9—10; jęczmień złr. 6·70—7·75; owies złr. 3·40—4; koniczynę białą złr. 65; rzepak złr. 16; ziemniaki złr. 3·50—4.

Wrocław 19 października.

Pszenica za 85 f. cł. —85——96—100— sgr.. *Żyto* za 84 f. cł. 72—— —78 sgr.. *Jęczmień* za 74 f. cł. 50—— ——58 sgr.. *Owies* za 50 f. cł. —32—34— sgr.. *Kukurudza* za 100 f. cł. 80—72 sgr.. *Koniczyna* czerw. za 100 fnt. cł. 14$^3/_4$—15$^3/_4$—17$^1/_3$ tal., biała za 100 fun. cł. 17—19—21 tal.. *Rzepak zimowy* za 150 f. cł. — — — — tal. *Siemie lniane* za 150 funt. cł. —5$^1/_2$—6$^1/_3$—6$^2/_3$ tal.. *Groch* za 200 fnt. —67—71— sgr.. *Groch pastewny* za 90 fnt. 57—61 sgr.. *Oléj rzepakowy* za 100 f. cł. — 13$^5/_6$ — tal.. *Spirytus* za 100 kwart prusk. Tral. 100% 20$^5/_{12}$ tal..

Szczecin 19 października.

Pszenica za 2000 funt. 77— —81— —81$^1/_2$— tal. *Żyto* za 2000 fn. 54—57—57$^1/_4$ tal. *Jęczmień* za 2000 funt. 50——51 tal.. *Owies* za 2000 funt. 39 — 43$^1/_2$ tal.. *Groch* za 2000 funt. 52—54— tal.. *Groch pastewny* za 2000 funt. 48—51 tal.. *Rzepak zimowy* za 2000 funt. — 122 — tal.. *Olej rzepakowy* za 200 f. 29— tal.. *Spirytus* za 100 kwart à 100% 21$^2/_3$ tal..

Lipnik 18 października.

Spędzono wołów 1050, wszystkie z paszy letniéj; zakupiono 850 sztuk do Morawy i Czech, 200 zostało niesprzedanych. Płacono woły wagi żywéj złr. 200—350 za parę; złr. 31—33·50 za centnar wagi martwéj. Bessarabskie jako lepiéj dopasione płacono o 1—2 złr. na centnarze drożéj i dopóki je spędzać będą nie można spodziewać się podwyższenia cen. Woły ukraińskie są najchudsze, więc je najniżéj płacą. W dniu 22 października r. b. rozpoczyna się jarmark w Bełzie, na którym ma być około 10.000 wołów.

(Agencya banku galicyjskiego dla handlu i przemysłu.)

Wiedeń 16 października.

Na targu znajdowało się 1224 wołów węgierskich, 1802 galicyjskich i 209 niemieckich — razem 3235, o 781 więcéj jak w zeszłym tygodniu. Z téj liczby rzeźnicy wiedeńscy zakupili 1808, na prowincyę 1372, niesprzedanych zostało 55. Płacono od złr. 125—255 za sztukę; od złr. 28—35·25 za centnar; cena więc podskoczyła o złr. 1·25 na centnarze.

Kursa papierów i pieniędzy od dnia 14 do 20 października 1871 r.

Wartość nominalna	Wypłata otych-czasowa	Kupony płatne w	z potrąceniem na podatek	Stopa procentowa		14	16	17	18	19	20	od	Procent ubiegły
						października.							do d. 21
					Wiedeń.								
					Pożyczki Państwa.								
—	—	Maj Listop.	16%	5%	Renta papierowa za 100 . .	57.—	57.10	57.55	57.20	57.35	57.55	w. a. 5000	99.17
—	—	Stycz. Lipiec	16%	5	„ srebrna „ „ . .	67.40	67.30	67.75	67.85	67 85	68 20	„ 5000	64.17
w. a. 500	—	Maj Listop.	20%	5	Losy z r. 1860 „ „ . .	96.—	96.80	97.25	97.30	97.30	98.40	„ 5000	94.44
„ 100	—	„ „	20%	5	„ z r. 1860 „ „ . .	111.25	112.50	114.—	114 25	114.25	114 50	„ 5000	„
„ 100	—	—	—	—	„ z r. 1864 „ „ . .	134.—	134.50	136.25	135.—	135.25	135.50	—	—.
„ 100	—	—	—	—	Poż. prem. węgierska z r. 1870	95.75	96.50	97.20	97.30	96.75	97.20	—	—.—
					Pożyczki publiczne.								
—	—	Maj Listop.	10%	5%	Oblig. Indemn. Galic. za 100	74.—	74.—	74.—	74.50	74.50	74.50	w. a. 5000	111.56
w.a. 120 sr.	—	Stycz. Lipiec	—	5	„ Poż. kol. węgiersk. „	107.25	107.75	108.—	107.75	107.60	107.80	„ 3000	45.83
					Listy zastawne.								
—	—	Czerw. Grud.	—	4%	Galic. zakł. kred. ziems. za 100	—.—	—.—	—.—	—.—	—.—	—.—	w. a. 5000	61.67
—	—	„ „	—	5	„ „ „ „ „ „	—.—	—.—	—.—	—.—	—.—	—.—	„ 5000	77.09
—	—	Stycz. Lipiec	—	6	„ „ „ włość. „ „	90.—	90.—	90.—	90.—	90.—	90.—	„ 5000	91.67
—	—	Marz. Wrześ.	—	6	„ Banku hipoteczn. „ „	88.75	—.—	88.—	88.—	88.—	88.—	„ 5000	41.67
—	—	Stycz. Lipiec	—	5	Banku Narodow. austr. „ „	88.75	88.75	88.75	88.90	88.90	88 90	„ 5000	76.39
					Akcye Banków.								
w.a. 200 sr.	100	Styczeń	—	5%	Anglo-austryack. za sztukę	244.—	245.50	249.—	246.75	250.—	255.50	25 sztuk	100.69
„ 200 „	80	„	—	5	„ węgiersk. za sztukę	87.—	87 —	89.75	90.50	90.25	90.—	25	80.56
„ 200 —	200	Styczeń	—	6	Dla obrotu ogólnego „	175.—	176.—	176.50	177.50	178.50	179.—	25 „	201.39
„ 200 —	80	Stycz. Lipiec	—	5	Franko-austryack. „	115.20	115.90	117.—	115.75	117 —	117.50	25 „	80.56
„ 200 sr.	80	„ „	—	5	Galic. dla handl. i przem. „	—.—	—.—	—.—	—.—	—	—	25 „	„
„ 200 —	100	—	—		„ krajowego „	—	—.	—	—	—.—	—.—	—	—.—
„ 200 —	160	Stycz. Lipiec	—	5	„ hipoteczn. „	—.—	—.—	—.—	—.—	—.—	—.—	25 „	100.69
„ 600 —	600	Stycz. Lipiec	—	5	Narodowego „	763.—	764.—	772.—	768.—	769.—	769.—	5 „	45.83
„ 160 —	160	Styczeń	—	5	Zakł. kred. dla handl. i przem.	286.20	287.—	289.80	288.50	289.—	290.10	25 „	161.11
„ 200 —	80	„ „	—	5	„ „ węgiersk. ogóln.	105 —	106.—	113.—	111.75	111.75	112.—	25 „	80.56
„ 200 —	80	„ „	—	5	Związkowego austryackiego	110.75	100.50	102.—	99.50	99.75	100.—	25 „	„
					Akcye kolei.								
M. K. 1000	1000	Stycz. Lipiec	—	5%	Kolei Ces. Ferdyn. półn. za szt.	2070—	2080—	2085—	2095—	2090—	2090—	5 sztuk	80.21
M. K. 200	200	„ „	—	5	„ Galic. Kar. Ludw. „	258.—	259.—	259.—	256.75	257.—	257.75	25 „	„
w.a. 200 sr.	200	„ „	—	6	„ Koszycko-Bogumin. „	182.—	182.—	183.25	183.—	183.25	183 50	25 „	76.39
„ 200 „	200	Maj Listop.	—	7	„ Lwow. Czerniow. Jassy	170.—	170.—	170.—	169.75	170.25	170.25	25 „	118.06
„ 200 „	200	„ „	—	5	„ Południow. (Lombardy)	195.50	193.90	194.90	193.90	191.—	190.—	25 „	„
					Kraków.								
Rs. 100	—	Czerw. Grud.	—	4%	Listy likwidacyjne za 100	74.50	74.50	74.50	74.50	74.50	74.50	z wart.	kup.
„ 100	—	Stycz. Lipiec	—	4	Listy zastaw. polsk. „	88.75	88.75	88.75	88.75	88.75	88.75	„	„
w.a. 200 sr.	80	„ „	—	5	Akcye Bank. Gal. d. h. i p. za sz.	70.—	70.—	70.—	70 —	70.—	70.—	25 sztuk	80.56
„ 200 „	100	„ „	—	5	„ „ „ hipot. „ „	119.50	119.50	120.—	120.—	120.—	120.—	25 „	100.69
—	—	—	—	—	Ruble rosyjskie za 100	161.50	162.25	162.50	162.50	162.50	163.—	—	—
—	—	—	—	—	Talary pruskie „ „	176.50	176.50	176.50	176.25	176.25	176 50	—	—
—	—	—	—	—	Srebro austryackie „ „	117.50	117.50	117.50	117.50	117.50	117.50	—	—
—	—	—	—	—	Dukat ważny za sztukę	5.62	5.62	5.62	5.62	5.62	5.62	—	—
—	—	—	—	—	Napoleond'or „ „	9.40	9.40	9.38	9.38	9.38	9.38	—	- -
—	—	—	—	—	Półimperyał ros. „ „	9.58	9.58	9.56	9.56	9.56	9.56	—	—
—	—	Maj Listop.	10%	5%	Oblig. Indemn. Galic. za 100	76.50	76.50	76.50	76.50	76.50	76.50	z wart.	kup.
—	—	Marz. Wrześ.	—	6	Listy Gal. Bank. hipot. „ „	88.—	88.25	88.25	88.25	88.25	88.25	w. a. 5000	41.67
—	—	Czerw. Grud.	—	4%	Listy zastawn. Galic. za 100	73.75	73 75	73.50	73.50	73.50	73.50	„ 5000	61.67
—	—	„ „	—	5%	„ „ „ „ „	83.75	83.75	83.50	83.50	83.50	83.50	„ 5000	77.09
—	—	Stycz. Lipiec	—	7%	Pożyczka kol. rum. za 100 tal.	42.—	42.—	42.—	42.—	42.—	42.—	—	- -
					Lwów.								
w.a. 200 sr.	80	Stycz. Lipiec	—	5%	Akcye Bank. Gal. d. h. i p. za sz.	70.—	70.—	70.—	70.—	70 —		25 sztuk	80.56
„ 200 „	100	„ „	—	5	„ „ „ hipot. „ „	121.50	121.50	121.50	121.50	121.50		25 „	100.69
—	—	Czerw. Grud.	—	4	Listy zast. Tow. kredyt. za 100	73.75	73.75	74.—	74.—	74.—		w. a. 5000	61.67
—	—	„ „	—	5	„ „ „ „ „ „	83.75	83 75	84.—	84.—	84.—		„ 5000	77.09
—	—	Marz. Wrześ.	—	6	„ „ Bank. hipot. „ „	88.60	88.50	88.50	88.50	88.50		„ 5000	41.67
					Warszawa.								
Rs. 100	—	Czerw. Grud.	—	4%	Listy likwidacyjne za 100	73.40	73.42	—.—	73.15	73.30		Rs. 100	156.—
„ 100	—	„ „	—	4	„ zast. 100 rs. I. ser. „ „	88.75	88.73	88.72	88.71	88.70		„ 100	133.—
„ 100	—	„ „	—	4	„ „ „ „ II. „ „ „	87.75	87.73	87.72	87.71	87.70		„ 100	—.
„ 100	—	„ „	—	5	„ „ nowe z 1869 „ „	88.55	88.60	88.33	88.50	88.30		„ 100	165.½

10te losówanie tureckiéj pożyczki premiowéj w d. 2 października 1871 w Konstantynopolu.

Główniejsze wygrane padły na:

Numer 64185 69886 à franków 1000; nr. 81423 à fr. 2000; nr. 123605 à fr. 1000; n. 211100 à fr. 1250; nr. 269802 269804 289178 289179 408224 à fr. 1000; n. 425693 à fr. 250000; n. 429698 à fr. 1250; nr. 476616 à fr. 1000; nr. 476618 à fr. 1250; nr. 519401 à fr. 1250; nr. 519405 596808 605592 605595 633092 639772 639774 à fr. 1000; nr. 788154 à fr. 1250; nr. 826264 à fr. 1250; nr. 827009 à fr. 300000; n. 827010 834091 à fr. 1000; n. 834094 à fr. 1250; n. 843888 à fr. 1000; n. 843890 à fr. 1250; n. 940985 à fr. 10000; n. 1314228 à fr. 2000; n. 1322100 à fr. 1000; n. 1377685 à fr. 1250; n. 1417802 à fr. 10000; n. 1475223 à fr. 1250; n. 1475224 à fr. 1000; n. 1483429 à fr. 2000; n. 1540698 1540699 à fr. 1000; n. 1559826 à fr. 1250; n. 1559830 à fr. 2000; n. 1657072 1679380 à fr. 1000; n. 1817545 à fr. 1250; n. 1842108 1872570 1917201 à fr. 1000; n. 1971214 1973494 à fr. 2000.

Sobota godz. 12 min. 45 po południu. Telegrafowane kursa Wiedeńskie.

Akcye kredytowe 289.90 Lombardy 190.70, Losy z r. 1860 98.30 Losy z r. 1864, 135.25 Akcye Franko-austr. 117.50 Napoleony 9.43 Akc. kol. Kar. Lud. — .—, Akc. kol. Lwow. Czern. 170.25 Akc. kol. półn. wschodniej 158.50 Akcye bank. 770. Akc. bank. związkowego 100.— Akc. bank. jen. —.— Renta w sreb. 68.— Oblig. indemn gal. —.— Akc. bank. wied. dla obrotu ogólnego — .— Akc. anglo-banku — . — Akc. kol. rządowéj — . Akc. kol. siedmiogr. — . Akc. kol. Rudolfa — .— Akc. kol. Pardubie — Akc. kol. półn. — .— Tramway — .— Akc. banku budowy —.— Akc. kol. wschod. — .— Akc. kol. alfeldzkiéj — .— Akc. banku anglo-węgier. —..

Wydawca, nakładca i redaktor odpowiedzialny Ignacy Sołdraczyński. W Druk. Uniw pod zarządem K. Mańkowskiego.